

می‌کند. در ضمن، روابط قوی با ایران یک دارایی بالقوه ژئوپولیتیک برای پکن محسوب می‌شود؛ این توانمندی لزوماً با هدف به چالش کشیدن هژمونی امریکایی در خاورمیانه، با اهمیت تلقی نمی‌شود، بلکه برای جلوگیری از استفاده واشنگتن از هیدروکربن‌های منطقه به‌عنوان اهرم فشاری علیه چین نیز بسیار مهم می‌باشد. زمانی که در ژانویه ۲۰۱۶ رئیس‌جمهور چین، شی جین‌پینگ، به تهران آمده بود، رهبر ایران، آیت‌الله علی خامنه‌ای نیز به این نکته اشاره کرد: «ایران معتبرترین کشور در منطقه برای تأمین انرژی است؛ از آنجا که سیاست‌های انرژی آن هرگز توسط خارجی‌ها تحت تأثیر قرار نخواهد گرفت.»

ایجاد تعادل مجدد در روابط ایران و چین

چین امیدوار بود که از بی‌اعتمادی ایران نسبت به غرب استفاده کند؛ هرچند که در روابط ایران و چین نیز جریان‌اتی وجود دارد که منجر به بی‌اعتمادی ایران می‌شود؛ منابع متعددی از این بی‌اعتمادی‌ها وجود دارد که بعضی از آنها از جنگ ایران و عراق (۱۹۸۰-۱۹۸۸)، زمانی که چین به بغداد سلاح بیشتری را نسبت به تهران تحویل داد، به ارث رسیده‌اند؛ همچنین تصمیم پکن برای متوقف ساختن کمک‌های هسته‌ای به ایران در سال ۱۹۹۷ و لغو قراردادهای مربوط به فروش سلاح به ایران به منظور کاهش تنش‌ها با ایالات متحده در دوره تحریم‌ها نیز در این رسته از بی‌اعتمادی‌ها قرار می‌گیرند. بر همین مبنا، به نظر می‌رسد که چین دیگر به راحتی نتواند یگانه شریک تجاری ایران باشد و از یک رابطه نابرابر تجاری سود ببرد.

خطرات ژئوپولیتیک و موانع موجود در راه

این که آیا ایران ممکن است که به یک گره استراتژیک در امتداد «کمر بند و راه» تبدیل شود یا نه، تا حدود زیادی وابسته به پویایی ژئوپولیتیک و اقدامات سیاسی چین است؛ زیرا چین با وجود قدرت مالی و ارتباطات اقتصادی فراوانی که در اختیار دارد، کنترل کمی بر تحولات سیاسی و ژئوپولیتیک در منطقه دارد. تبدیل «کمر بند و راه» از تئوری به واقعیت، نیازمند به حداقلی از همکاری روسیه می‌باشد. در سند امضا شده توسط رئیس‌جمهور شی و پوتین در مسکو در ماه مه سال ۲۰۱۵، دو رهبر متعهد به ایجاد یک «فضای اقتصادی مشترک» در اوراسیا شدند؛ با این حال هنوز مشخص نیست که آیا روسیه منطقه اقتصادی جدیدی را که تحت عنوان اتحادیه اوراسیا (EEU) کنترل می‌کند در سازگاری با «کمر بند و راه»، به عنوان

یک راه تجاری-اقتصادی جدید و تحت کنترل و رهبری پکن، می‌بیند یا خیر.

چشم‌انداز موفقیت «کمر بند و راه» به همکاری هند نیز بستگی دارد. روابط چین و هند با وجود پیشرفت در جبهه اقتصادی، در مرزها و مسائل امنیتی دستاورد چندانی نداشته است. ابعاد رقابت میان چین و هند در رابطه با «کمر بند و راه»، بویژه در ارتباط با ایران، در طرح بازسازی بندر چابهار نیز قابل مشاهده می‌باشد. فشار هند بر ایران برای باز کردن یک خط اعتباری ۳۰۰ میلیون دلاری جهت توسعه پروژه بندر چابهار که تنها چند هفته پس از دعوت رئیس‌جمهور پیشین ایران از چین جهت شرکت در این پروژه و سرمایه‌گذاری در منطقه اقتصادی بزرگتر چابهار صورت گرفت، نشانه‌ای برای تأیید این مدعا محسوب می‌شود.

با فروپاشی نظم منطقه‌ای در خاورمیانه، رقابت عربستان سعودی و ایرانی نیز تشدید شد. هرچند که چین سعی می‌کند که وضعیتی مبتنی بر «موازنه» را حفظ نماید، اما میزان تنش میان این دو کشور به حدی بوده که در بسیاری از مواقع، میانجیگری چینی‌ها نیز نتیجه مطلوب را در پی نداشته است. به همین ترتیب، ارتقای «کمر بند و راه» از سوی پکن در قالب یک مشارکت «برد-برد» و در نتیجه به عنوان انگیزه‌ای برای کاهش تنش در منطقه، از سوی هیچ یک از طرفین با جدیت پذیرفته نشده است. افزایش سرمایه‌گذاری چین در ایران، مطمئناً تنش میان عربستان و ایران را بهبود نمی‌بخشد و چه بسا که آن را تشدید نیز می‌نماید. ادامه یا تشدید دشمنی میان عربستان سعودی و ایران، با اهداف ابتکار «کمر بند و راه» ناسازگار خواهد بود و برای اجرای کامل آن مشکلاتی را به وجود خواهد آورد.

از زمان تصویب برجام، چین به سرعت در حال پیشرفت در ایران بوده است تا موقعیت خود را تقویت نماید و روابط دو جانبه را به یک «همکاری جامع استراتژیک» ارتقا دهد. پکن کشور ایران را به عنوان یکی از مقصدهای کلیدی برای صادرات ظرفیت اضافی صنعتی خود و تقویت امنیت انرژی در بلندمدت در نظر گرفته است. براین اساس، چین تلاش می‌کند تا روابط دو جانبه‌ای را در چارچوب «کمر بند و راه» با ایران تعریف نماید که در آن، حمایت پکن از ایران، پایدار و قدرتمند به شکل مستمر ادامه پیدا می‌کند. آنچه در عمل محقق خواهد شد، به شرایط ایران و واکنش‌های چین بستگی دارد که در حال حاضر نمی‌توان به شکل دقیق و جزئی از ابعاد آن را ترسیم نمود.

با فروپاشی نظم منطقه‌ای در خاورمیانه، رقابت عربستان سعودی و ایرانی نیز تشدید شد. هرچند که چین سعی می‌کند که وضعیتی مبتنی بر «موازنه» را حفظ نماید، اما میزان تنش میان این دو کشور به حدی بوده که در بسیاری از مواقع، میانجیگری چینی‌ها نیز نتیجه مطلوب را در پی نداشته است